

5. Костова О.В. Виховання традиціями та красою у соціально – педагогічній спадщині В. Сухомлинського. *Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*. 2019. С. 92–98.

Анна ТОПОЛЬНИК

Г. ВАЩЕНКО: АКТУАЛЬНІ ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ Й СЬОГОДЕННЯ

Г. Ващенко – творець української національної педагогіки, яка відповідає духовності українського народу, його історичній місії і потребам. Відданість українській національній визвольній ідеї на основі християнських ідеалів Добра, Правди, Краси, Любові, Милосердя стала головною, визначальною рисою його педагогічної та літературної творчості [1]. До речі, у власних працях педагог акцентує: «національна гідність перш за все виявляється у любові до своєї Батьківщини і в служінні їй».

Питання ролі і місця Г. Ващенка у розвитку української педагогічної думки знайшли відображення в наукових розробках істориків педагогіки – О. Вишневського, М. Стельмаховича, О. Сухомлинської, науково педагогічний доробок ґрунтовно досліджували А. Бойко, Н. Дем'яненко, І. Зайченко, О. Коваль, В. Моргун, А. Погрібний, Г. Хілліг, питанням основних завдань освіти і виховання присвятили свої наукові праці Г. Бугайченко, С. Головчук, О. Гук та інші.

Як справжній патріот за майбутнє своєї Батьківщини, український педагог висвітлює власні міркування в різноаспектних наукових працях, публікаціях. Між іншим, Г. Ващенко розробив проєкт системи освіти в незалежній Україні. Він стверджує та наголошує, що система освіти і виховання повинна відповідати соціально політичному ладу держави, притаманній народу психології та його національним традиціям. Праця «Проєкт системи освіти в самостійній Україні» – прогностично важлива, оскільки висвітлена європейська спрямованість, з якою пов'язує своє майбутнє Україна. Слід зазначити, що педагог радить розбудовувати власну систему освіти. Г. Ващенко зазначає, що під системою освіти варто розуміти мережу освітньо виховних закладів, починаючи від дитячого садка і закінчуючи університетом, високими технічними школами та академією наук. У створенні майбутнього суспільного ладу Г. Ващенко зазначає важливість школи, яка має основне завдання – виховувати суспільних діячів майбутнього.

Педагог вважає, що «в основу виховання, як і в основу суспільного життя майбутнього треба покласти ідею свободи. Г. Ващенко написав безліч праць про розробку концепції національного виховання. Він гадав, що виховання має національну спрямованість і покликане враховувати знання національної психології. Українська молодь повинна шанувати, зберігати національну свідомість народу, його традиції, мову, релігію, звичаї, здобутки матеріальної і духовної культури, досягнення в галузі мистецтва і науки. Педагог закликає у виховній роботі орієнтуватися як на національні традиції, так на психічні і природні особливості українців, використовуючи при цьому набутий суспільством досвід. Більше того, Г. Ващенко пояснює важливість, необхідність врахування психологічних аспектів, які значно впливають на формування людської особистості. Він акцентує, «щоб виховати молодь, треба добре знати закони, яким підлягає надзвичайно складне й різноманітне психічне життя людини, але крім того, треба вміти розбиратись в індивідуальних властивостях молодої людини зокрема». Необхідно зазначити, що врахування психологічних властивостей нашого народу при розв'язанні питання про цілі виховання сучасної молоді вказує педагог і в праці «Виховний ідеал»: «ми мусимо рахуватися не лише з нашими традиціями, а з тими завданнями, що ставить перед нами сучасне і майбутнє, а також прийняти до уваги

психічні властивості нашого народу, як позитивні, так і негативні. Перші треба розвивати, а другі усувати або принаймі ослаблювати» [1].

Дослідивши історію та педагогічний досвід українського народу, Г.Ващенко висвітлює важливу інформацію в праці «Виховний ідеал». Ідеал побудований на двох головних принципах: християнській моралі та українській духовності, і спрямований на службу Богові й Україні. Християнська мораль – це виховання та формування людських чеснот, а саме: закон творення добра і боротьби зі злом, пошук правди і побудова справедливого суспільства, що спирається на закони краси і любові. Українська духовність відображає національні цінності, які утворював народ упродовж віків: українська гостинність, замилювання красою, мистецька творчість, схильність до музики та танців та специфічний побут українців. Служіння Богові, на думку Г. Ващенко, полягає у плеканні в людині вищого, божественного, одухотвореного начала, що вбереже її від нищого, брудного, аморального, дарує душі чистоту та світло. А служіння Україні – служіння рідному краю як найбільшій цінності, тій, що має бути невід'ємною частиною цього вищого духовного та божественного. Г. Ващенко зазначає, що проводити виховання української молоді – це є служба Богові і Батьківщині. Перша абсолютна вартість для молоді є Бог, друга Батьківщина. Молодим людям варто чітко уявити собі, в чому саме є благо Батьківщини.

Також, дуже важливе поєднання психологічного напрямку дослідження з педагогічними завданнями вирішення проблем виховання молоді підкреслює фундаментальний характер його праць. У системі національного виховання Г. Ващенко розвиває освітні, виховні погляди на сутність родинного виховання.

У вихованні дітей шкільного віку головну роль повинна мати школа. Проте без міцного родинного зв'язку функціонування системи неможливе. Г. Ващенко зазначав, що саме школа і родина мусять діяти в одному напрямку. Школа повинна виховувати в дітей пошану до батьків і старших, а батьки мають знати, чого навчаються діти в школі. У зв'язку з цим професор додав молодіжні організації як фактор підсилення виховного впливу на наступні покоління. Він зазначає, що активна співпраця молоді виховує дух товаришкості, солідарності, дисциплінованості, взаєморозуміння, розвиває в молоді ініціативу, сміливість, рішучість, винахідливість, творчий підхід до розв'язання тих чи інших проблем. Такі організації повинні існувати при кожній школі під керівництвом досвідчених педагогів, які б сприяли вихованню в молоді любові до батьківщини, підтримували її прагнення до боротьби за незалежність. Педагог закликає українців до того, що слід дбати про те, щоб зберегти здорову національну пам'ять, це означає, що вони обов'язково повинні знати минуле своєї Батьківщини, а саме таким, яким воно було в дійсності.

Разом з тим, педагог зазначає, що потрібно зосередитися і врахувати помилки минулого. Головна з них – це недостатня любов до рідного краю або повна відсутність її у керівників і частини населення та керування в діяльності мотивами егоїзму. Для того, щоб у майбутньому не допустити повторення помилок педагог ретельно проаналізував долю українців і зробив висновок, що «без жертвенної любові до Батьківщини здобути державну незалежність не можливо і виховання у нашої молоді любові до України є одне з найважливіших завдань школи і суспільства». «Найважливішою умовою для цього є національна єдність і солідарність» [2]. Це застереження є надзвичайно актуальним і в наш час.

Г. Ващенко є автором досліджень проблеми формування виховного ідеалу у молоді. Українського педагога стверджує, людина у своєму житті має орієнтуватися на систему цінностей, що складають основу виховного ідеалу як мети виховання. Науковець у своїх працях порушує питання про нагальну потребу формування ідеалу у молоді, про її підготовку до боротьби за незалежну Україну.

Слід зазначити, що у творчій спадщині педагога важливою є ідея відродження історичної пам'яті народу України, а саме оновлення та пробудження національної свідомості завдяки традиціям. Адже вони мають вагоме значення для прогресивного розвитку суспільства, оскільки «функція пам'ятати полягає у збереженні набутого досвіду, бо тільки попередній досвід дає їй можливість з успіхом пристосуватись до умов життя й боротись за своє існування. Таке ж саме значення традиції в розвитку людства й окремих націй» [3]. Г. Ващенко стверджував, що має зберігати, цінувати та вдосконалювати те, що створено попередніми поколіннями. У збережні нації національно-культурні традиції значно важливі, бо підтримують єдність рідного краю та цілісність поколінь.

Отже, педагогічні ідеї, мудрі, слухні поради Г. Ващенка надзвичайно актуальні, доречні для молоді ХХІ століття. Адже завдання кожної держави – дбати про духовний розвиток суспільства впродовж їхнього життя.

Список використаних джерел

1. Петренко Л. Погляди Г. Ващенка на систему освіти і виховання української молоді. *Дидаскал*. 2019. № 19. С. 11–15.
2. Петренко Л. Формування ідеалу як мети виховання української молоді у спадщині Г. Ващенка. *Педагогічні науки*. 2015. № 64. С. 128–135.
3. Петренко Л. М. Педагогічні ідеї Г. Ващенка щодо змісту виховання молоді у світлі національно-соціальних проблем. *Педагогічні науки*. 2017. № 79. С. 35–41.

Наталія ІВАЩЕНКО

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ВАГОМИЙ ВНЕСОК У РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

ХХІ століття – ера нових можливостей, тому перед нами стоїть велика місія: створити всі можливі умови для надання якісних освітніх послуг та розвинути уміння й навички наступного покоління.

Педагогічні ідеї, висловлені В. Сухомлинським, одного із найвідоміших у світі педагогів, дали змогу створити ідеальний образ школи та реалізувати його в житті. Автором написано понад 34 книги та більше 500 статей науково-публіцистичного спрямування, які користуються популярністю серед педагогічної громадськості сьогодення. Заклади освіти, які мають власну концепцію розвитку, звертаються до організації змісту та напрямів роботи. Ключовою фігурою в розвитку сучасної освітньої програми є учитель, «фон» на уроках і позаурочний час, він – носій ідей цілого всесвіту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що видатні науковці як В. Деркач, Л. Явтушенко, І. Черньонкова, О. Дзєверін, О. Сухомлинська досліджували літературну спадщину та педагогічний досвід В. Сухомлинського.

Метою публікації є розкриття педагогічних ідей В. Сухомлинського як вагомого внеску в розвиток сучасної системи освіти.

Педагог В. Сухомлинський у своїх наукових працях привертав увагу на духовне та моральне виховання молоді, формування патріотизму, дбайливе ставлення до природи та розвиток стійкого інтересу до знань й творчих здібностей.

Як свідчать дані, він проводив різноманітні методики, для розвитку творчих здібностей дитини. Саме уроки мислення на природі мають великий потенціал для розвитку активної мовленнєвої дійсності, а саме: назвати іменники, охарактеризувати їх прикметниками, дібрати дієслова та скласти, в результаті, речення. Творчі завдання із української мови вимагають гнучкості мислення й нестандартного підходу. Видатний педагог говорив: «Головною потребою кожного школяра мають стати праця, самостійна